

Bokrecension: Taming Tibet - Landscape Transformation and the Gift of Chinese Development

Författare: Emily Yeh * Recension av Katrin Goldstein -Kyaga

NÄR JAG FÖRST såg Emily Yehs i bokhandeln, tänkte jag att "det här är väl bara en av de många propagandaböcker man läst som den kinesiska regimen ligger bakom". Men den här boken är något helt annat. Den analyserar och avslöjar snarare den kinesiska koloniala synen på Tibet och tibetanernas reaktion på den kinesiska närvaron. Emily Yeh är född av kinesiska föräldrar i USA, docent vid University of Colorado och gift med en tibetansk flykting från Nepal. Hon kom först till Tibet som turist 1993 och fick senare jobb på ett kontor för fattigdomsbekämpning och utveckling i Beijing under två år. Under 1998-1999 läste hon tibetanska vid Tibets universitet och återvände några år senare för att genomföra ett forskningsprojekt om utvecklingen i Tibet.

TITELN "ATT TÄMJA TIBET" syftar på den buddhistiska synen att man måste tämja egot för att kunna frigöra sig från samsara och hur Tibet enligt en ursprungsmyt tämjdes genom att en kvinnlig demon pålades fast i marken över Tibets territorium. Men titeln är också ett uttryck för den kinesiska synen på hur de civiliserat Tibet genom att på 600-talet skicka dit den kinesiska prinsessan Wen Cheng, en civilisationsprocess som enligt den allmänna synen pågår än i dag genom det utvecklingsarbete som utförs i Tibet och beskrivs som en gåva till tibetanerna.

Men enligt Emily Yeh hotar den civilisationsprocessen att omintetgöras av vad hon kallar den kinesiska statens "territorialisering".

IBLAND KAN MAN bli lite trött på Yehs behov att som forskare teoretisera och dra in diverse andra forskares teorier om utveckling. All den information hon samlat om det dagliga livet i byn Kyichuling (en pseudonym) utanför Lhasa och relationerna mellan tibetaner och kineser är tillräckligt intressant.

Samtidigt är termer som territorialisering, och inte minst det socialantropologiska begreppet "gåva", mycket användbara för att förstå Kinas underordning av Tibet och relationerna mellan tibetaner och

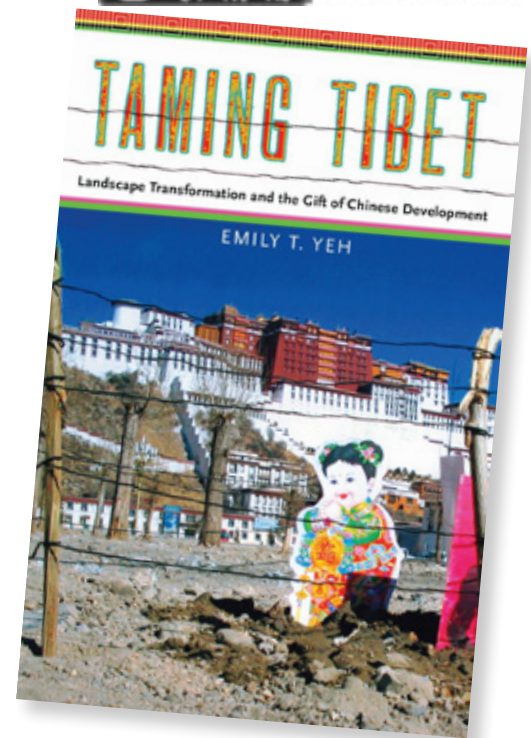
kineser. Territorialiseringen är en pågående process som började med att Kina tog över Tibet militärt men fortfarande försöker öka makten och hegemonin över Tibet.

DEN FRANSKA antropologen Mauss introducerade begreppet gåva som något om utåt sett är och måste uppfattas som något oegennyttigt men som alltid är tvetydigt och även innebär en skuld. Kinas "gåva" av utveckling till Tibet, som förväntas ge upphov till tacksamhet, innebär att tibetanerna måste underordna sig och erkänna Kinas makt över Tibet. När Yeh först la märke till mängden av växthus som fyller den tibetanska landsbygden runt Lhasa och fick klart för sig att de huvudsakligen drivs av kineser, som ofta tjänar bra på grönsaksodlingen, blev hon förvånad och frågade en tibetan varför tibetanerna i så liten utsträckning ägnade sig åt grönsaksodling. Svaret hon fick var att "tibetanerna är lata".

BOKEN BESTÅR TILL stor del av en beskrivning av grönsaksodlingen och försöken att förstå varför tibetanerna i så liten utsträckning ägnar sig åt denna enligt kinesiska migranter så lönsamma sysselsättning. Tibeterna hyr gärna ut mark åt kineser för att låta dem sätta upp växthus där. Själv blir jag riktigt deprimerad när jag läser om hur tibetaner till synes frivilligt hyr ut sitt eget land till slitsamma kineser och själva tillbringar tiden på krogen.

Dessutom händer det ofta att grönsaksodlarna smiter från att betala hyran, och det finns inte mycket tibetanerna kan göra för att driva in skulderna. Några av förklaringarna till att tibetanerna ändå går med på att hyra ut är att de tjänar dubbelt så mycket på att hyra ut sina fält som att själva odla säd, som de är vana vid. De har inte heller samma kontakter med kinesiska myndigheter, så att de kan få hjälp och ekonomiskt stöd för att börja odla grönsaker. Ett annat skäl är att de inte vill använda bekämpningsmedel, eftersom det dödar småkrypen i jorden. Dessutom används mänsklig avföring som gödsel.

DEN OFÖRBLOMMADE rasism och nedlå-

tande syn på tibetaner och andra "lantisar" som Yeh beskriver är något som skulle vara omöjligt i Sverige. Alla kineser, även den mest fattiga utbildade invandrare från Sichuan, förväntas överföra suzhi, ungefär "mänsklig kvalitet", till tibetanerna och oavsett om tibetanerna har någon nytta av deras närvaro eller inte anses de medverka till utvecklingen av Tibet. I själva verket lever de kinesiska invandrarna för sig själva och lär sig sällan tibetanska. De skickar hem sina pengar, och det är därför snarare de själva som tjänar på migrationen.

Tibetanerna anses barbariska, smutsiga, efterblivna och vidskepliga, och de släpps ofta inte in på hotell och restauranger. I Kina och Tibet är denna rasistiska policy möjlig för att den är en del av den kinesiska statens koloniala politik och vad Yeh kallar territorialiseringen av Tibet. Det är inte lätt att förstå hur tibetanerna själva kan ta över denna nedlåtande och passiviserande syn på sig själva. Varför hör man aldrig tibetaner kalla sig för lata och efterblivna i exil? Ett svar är kanske ett skämt som relateras i boken: "På morgonen lyssnar tibetanerna på Vocie of America på radion och är glada. Deras tsampa smakar mycket gott. På kvällen tittar de på kinesiska nyhets-sändningar och blir olyckliga. De tröstar sig med att dricka en massa öl." Ett annat svar är revolten 2008, som visade att tibetanerna inte alls är beredda att ta emot Kinas "gåva av utveckling" och underordning. *